
КОЛОНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

УДК 342.25(477):502.131.1

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2024.16.314197>

ORCID 0009-0002-6317-2777

ORCID 0009-0006-4639-6428

МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ГРОМАД

Любов Кравченко,

докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри культурології,
філософії та музеєзнавства;
головна редакторка журналу

«Ukrainian professional education = Українська професійна освіта»;

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Оксана Михайленко,

аспірантка;

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті на фоні зростання ролі територіальних громад у економічному розвитку України в умовах децентралізації та реформи самоврядування відзначено, що відповідальність громад за місцевий розвиток вимагає професіоналізму та системності дій їх представників, зокрема – менеджерів соціокультурної сфери. Особливої уваги надано соціальному капіталові як важливому нематеріальному чинникові, що забезпечує ефективні комунікації між членами спільноти. Соціальний капітал сприяє підвищенню довіри та взаємодії, що, в свою чергу, впливає на сталість розвитку локальних територій та здатність їхніх органів саморегулювання реагувати на виклики.

Авторами підкреслено, що менеджери соціокультурної діяльності мають усвідомлювати важливість соціального капіталу, який проявляється через активність громадян, взаємовідносини між ними та їхню відповідальність за стан справ у громаді; виокремлені технології формування соціального капіталу передбачають соціальне партнерство, соціальну анімацію, іміджування та участь через залучення. Зокрема, в контексті охорони і збереження історико-культурних пам'яток звернуто увагу на необхідність розвитку приватно-громадського партнерства для збереження культурної спадщини. Підкреслено, що успішне партнерство може сприяти сталому розвитку місцевої економіки та формуванню громадянської активності.

Висновки до статті акцентують принципи розвитку громад, які мають за сприяння соціокультурного менеджменту спиратися на активну участь громадян, справедливість, сталий розвиток та морально-етичні основи, самоуправління; пропонують рекомендації щодо формування ефективних стратегій розвитку, наголошуючи на важливості комплексного підходу до соціокультурної динаміки територіальних громад.

Ключові слова: громадянське суспільство, соціальне партнерство, культурна спадщина, менеджмент соціокультурної діяльності, соціальний капітал, територіальні громади, сталий розвиток, приватно-громадське партнерство, соціальна анімація, іміджування, участь через залучення.

Постановка проблеми. У сучасних умовах світовою тенденцією та українськими реаліями визнано необхідність посилення ролі громад в економічному розвитку локальних територій та країни загалом, що зумовлює закономірності відповідальності територіальних спільнот за місцевий розвиток; по суті, процеси децентралізації та реформи самоврядування поклали на територіальні громади повну відповідальність за розвиток місцевих територій. Зважаючи на це, саме від професійності та системності дій представників громад, до яких належить група менеджерів соціокультурної сфери, залежить не лише розвиток та процвітання окремих територій, а й добробут усієї країни загалом. Територіальні громади перетворюються із об'єктів на суб'єктів управління, що робить їх лідерами змін; але досі залишається відкритим питання повноти знань їхніх представників щодо всього інструментарію реалізації поставлених перед ними завдань. Тому **метою статті** обрано з'ясування сутності та значення провідних технологій забезпечення соціального капіталу громад у контексті цілей сталого розвитку суспільства.

Аналіз джерел і публікацій. У процесі дослідження системно проаналізовано нормативні джерела і документи: Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у галузі сталого розвитку на період до 2030 року»), Закон України «Про охорону культурної спадщини»; Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»; Національну доповідь «Цілі сталого розвитку. Україна» та ін. З'ясовано, що низку праць українських і зарубіжних учених присвячено соціальному капіталові громад (Л. Абрамов, Т. Азарова, З. Герасимчук, Р. Патнем, ін.); сутність громадянського суспільства і механізми його розвитку розглядають А. Колодій, Т. Семигіна. Існує низка робіт з аналізом моніторингу громадської думки населення України за різні роки від українських інститутів і центрів соціальних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Нині на економічний та соціальний розвиток будь-якої країни і кожної громади в ній усе більше впливають нематеріальні чинники, одним із яких є соціальний капітал – різновид ресурсу, який нарівні з такими традиційно визнаними, як праця, фінансовий капітал, природні ресурси, земля, підприємницькі здатності, в значній мірі детермінує і суспільний розвиток загалом, і роль громадського чинника, і специфіку технологій соціокультурного менеджменту.

Тому питання накопичення соціального капіталу, акумуляція соціальних зв'язків та комунікацій у громадах стають одними з першочергових завдань, до реалізації яких необхідно готувати менеджерів соціокультурної діяльності.

Соціальний капітал розглядають як той нематеріальний чинник, що поєднує приналежність осіб до певної спільноти, взаємну довіру та їх участь у спільних справах; це підвищує індивідуальні ресурси кожного члена спільноти за рахунок ресурсів усієї групи і одночасно посилює саму спільноту. Соціальний капітал громади формують комунікації між її суб'єктами, які здійснюються на основі певних моральних принципів і спільних цінностей. У свою чергу, стан соціального капіталу в суспільстві впливає на характер комунікацій між людьми (*Інструменти розвитку ...*, 2017)

Відповідно до визначення Світового Банку, соціальний капітал – це інституції, відносини і норми, які якісно та кількісно формують соціальні взаємодії в суспільстві; останнім часом соціальну єдність тлумачать визначальним чинником економічного процвітання та сталого розвитку суспільства (*Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року*, 2015). Таким чином, соціальний капітал є не просто сутністю інститутів, що підтримують суспільство, а тією об'єднувальною ланкою, яка утримує різні його частини в гармонії.

Менеджерів соціокультурної діяльності інформуємо, що соціальний капітал проявляється в:

- громадській активності мешканців та їхній участі в суспільному житті – безпосередньо або в складі об'єднань, а також у готовності до такої діяльності;
- ставленні громадян, ПС, органів влади одне до одного, характері взаємовідносин між ними: рівневі довіри, солідарності, толерантності, готовності до співпраці тощо;
- усвідомленні членами суспільства своєї відповідальності за стан справ у своїй громаді, в регіоні та в країні загалом (Герасимчук, 2011).

У контексті громадянського суспільства звернемо увагу на компоненти, з яких складається концепція соціального капіталу; А. Колодій, наприклад, виділяє наступне:

- мережа горизонтальних зв'язків між рівними і вільними індивідами;
- норми взаємності і довіри;
- навички колективних дій;
- почуття участі у громадських справах, обов'язки і відповідальності перед іншими людьми, тобто «громадянськість» в її неполітичних проявах (Колодій, 2003).

У процесі вибору методів формування соціального капіталу майбутнім менеджерам соціокультурної діяльності варто враховувати типологію соціальних мереж, які можуть пов'язувати між собою членів громади:

- за типом – формальні і неформальні;
- за розміром – обмежені й розширені;
- за структурою – відкриті та закриті, гомогенні й гетерогенні;
- за нормами довіри – фамільярні й персоналізовані;
- за своїм складом можуть утворюватися з друзів, сусідів, родичів, дітей, однолітків, колег, учнів, віруючих та ін. (Патнем, 2001).

Засновуючись на типології Р. Патнема, розглядаємо ступені прояву соціального капіталу в контекстах громадянського суспільства: перший ступінь утворює безпосереднє соціальне оточення індивіда (родичі, друзі, знайомі, найближчі сусіди, ін.). Відносини в рамках первинних мереж підтримки будуються на міжособистісній основі; значну роль у вибудовуванні цих відносин відіграють емоційні прихильності, досвід попередньої взаємодії, спільне проведення дозвілля, взаємодопомога в роботі, взаємний обмін ресурсами, послугами, надання фінансових засобів у борг, тощо. Зазвичай, ці відносини характеризуються взаємністю, симетричністю обмінів (Семигіна, 2004).

Наступний щабель соціального капіталу виявляється в локальних спільнотах, які переважно збігаються з місцем проживання індивіда. У рамках таких спільнот актуальність особистісних зв'язків і відносин починає поступово розмиватися, виникає проблема суспільного блага, що задовольняє в той же час інтереси окремих індивідів, які входять в локальне співтовариство. При цьому індивіди мусять нести певні витрати, пов'язані з необхідністю реалізації суспільного блага.

На третьому щаблі характеристики соціального капіталу йдеться про взаємодію в рамках формальних організаційних структур (профспілки, громадські асоціації, компанії, державні установи, ін.). Взаємодія в цьому розумінні ґрунтується на формальних ролях і має безособовий характер; належність до громадських організацій створює умови для використання соціального капіталу з метою задоволення соціально-культурних, політичних, екологічних потреб. Соціальний капітал на цьому ступені реалізується індивідом у різних формах громадянської активності: участь у політичних партіях, рухах, акціях, причому особа може застосовувати весь арсенал конституційних прав для реалізації своїх політичних та економічних інтересів за допомогою наявних інституційних механізмів (вибори, референдуми, звернення в судові інстанції, правоохоронні органи, органи виконавчої влади, засоби масової інформації, банківські вклади, участь у діяльності фондового ринку, інше). В ідеальному варіанті ці інституції мають сприйматися індивідом не через призму особистих зв'язків з потрібними людьми в певних структурах, а як анонімні механізми, що функціонують у залежності від ступеня законодавчого, технічного або матеріального добробуту (Азарова, 2015).

Зважаючи на вищенаведене та беручи до уваги соціально-педагогічний підхід до розуміння громади (громада – будь-яка група людей, які встановлюють сталі взаємини між собою з метою вдосконалення самих себе та світу, в якому вони живуть – Джуді Боп), менеджер соціокультурної діяльності може обрати декілька сучасних технологій формування соціального капіталу громади:

- соціальне партнерство;
- соціальна анімація;
- соціокультурне іміджування;

– участь через залучення (Семигіна, 2004).

Соціальне партнерство важливе для формування соціального капіталу низкою ознак, які відрізняють його від інших регуляторів суспільних відносин:

- тяжіння до соціальної справедливості;
- індивідуалістський вектор партнерів;
- взаємозалежність у досягненні бажаних результатів;
- договірний характер прийняття рішень;
- спрямованість до партнерського консенсусу.

Зразком такого партнерства в діяльності менеджерів соціокультурних проєктів може бути приватно-громадське партнерство в збереженні історичних місць.

У світі вже досить тривалий час існує тенденція турботи про збереження як визначних історичних місць, так і маленьких містечок та інших населених пунктів, що славляться своєю мальовничістю, самобутністю, затишком. «Геніями місця» розглядають неповторні житлові квартали, площі, мости, ратуші, інші споруди, що бережуть стародавні та впливають на нові традиції, попри плин часу. Причому туристична привабливість таких місць є лише одним із чинників їхнього притягання, важливими також фахівці відзначають економічні переваги, такі як компактність, налагоджена інфраструктура, комфортний для людей масштаб споруд, наявність парків і зелених насаджень тощо. У цивілізованих країнах таке місце є визначальним для громади, адже потужна і згуртована громада сприяє розвиткові малого і середнього бізнесу, який своєю чергою створює робочі місця та поповнює бюджет податковими коштами. Інвестори надають перевагу історичним місцям, а зацікавлена громада дбає про місцеву економіку, побудовану на туристичній привабливості.

Водночас у зазначеному контексті в Україні, як з огляду на воєнний стан, так і до певної міри традиційно, існують досить значні інфраструктурні проблеми (низька якість доріг, відсутність прийняттого місця проживання, недостатня розвиненість громад та ін.), що не лише не сприяють розвиткові історично визначних населених пунктів, а й гальмує сталий розвиток об'єктів культурної спадщини. На Полтавщині це можна сказати і про Опішню, і про Гадяч, і про Великі Сорочинці; дещо в кращому стані знаходяться Решетилівка і Диканька, розташовані на більш якісних шляхах сполучення, але виникають питання до якості громадської роботи та відповідального громадсько-приватного партнерства на цих та інших подібних територіях, яких в області значна кількість.

Українці нині навіть попри складний стан країни радо відвідують історичні місцевості, придбають сувеніри, чим вкладають кошти в місцеву економіку, побудовану на туристичній привабливості історичних міст, районів або майданчиків у історичних центрах. Історичні місця концентрують національну, державну, громадську ідентичність як ознаки якісного соціального капіталу, віддзеркалюють культурний код та самобутність кожного регіону. Історичні здобутки є своєрідною основою самоідентифікації нації і громади; вони мають потужний освітній та творчий потенціал, значно полегшують можливості знаходити й винаходити нове, розуміти формування історичних явищ та менталітету народу, сприймати глибину його втрат, досягаючи безперервності і спадкоємності поколінь. Пам'ятні місця та населені пункти часто пов'язані з таким категоріями пам'яткозбереження як автентичність, художня та історична цінність, здобутки творчого генія.

Проте менеджерам соціокультурної діяльності відомо, що в нашій країні, попри вкрай незадовільне становище шляхів сполучень, особливо місцевих, та відсутність місць для комфортного тимчасового проживання в невеликих історичних осередках, можна говорити про певну незрілість як державної політики в царині збереження пам'яток історії та культури, так і про недосконалість або повну відсутність приватно-громадського партнерства в цьому питанні. Не заглиблюючись у проблематику нормативно-правового регулювання щодо громадського захисту історичних місць зазначимо два провідні аспекти: окремі громади є досить активними, забороняючи забудову та руйнування таких місць і споруд, аж до протестів і демонстрацій; більшість же громад виявляють апатію та байдужість до такої діяльності, дбаючи лише про сьогоденні проблеми населення (*Інструменти розвитку...*, 2017). Це призводить до ігнорування програм збереження та функціональної адаптації пам'яток, стає причиною загибелі більшості історичних споруд і

навіть цілих районів невеликих міст. У той час, коли окремі фахівці зі збереження культурної спадщини з 2013 року отримали право приватної архітектурної та інженерної практики в галузі реставрації споруд, що стало основою приватної фахової ініціативи, то це скоріше була і є реставрація для реставрації, а не продуктивне використання та стійкий розвиток пам'яток на тлі формування специфічного складника соціального капіталу. Переважна ж більшість міжнародних пам'яткоохоронних документів містить вимогу, що основним засобом збереження культурних об'єктів є їхнє використання, доручення інших складників громадських ресурсів.

За таких непростих обставин Україна, поступово наближаючись до кращих світових стандартів пам'яткоохоронної діяльності, муситиме в перспективі дбати про якісне приватно-громадське партнерство в охороні пам'яток історії та культури, яке в цьому сенсі розуміємо як угоду між державою (громадою) та приватною організацією для реалізації об'єкту історичної пам'яті на користь громади. Першочергово такі угоди складають для великих проєктів із вимогою подальшого тривалого утримання й використання; подібні угоди можуть залучати фонди приватного сектору, створювати можливості прибутку, полегшувати навантаження на громадські структури. Таким чином, партнерство між приватним сектором і громадою забезпечує механізм досягнення мети реставрації, збереження і отримання прибутку від містобудівних осередків та менш монументальних історичних пам'яток. Це сприяє звільненню додаткових бюджетних коштів на фінансування більш важливих соціокультурних проєктів, прийняттю та підтриманню високих стандартів якості щодо окремого обраного об'єкту історичної пам'яті, позитивно впливає на всі визначені нами види соціального капіталу громади.

Соціальна анімація як технологія формування соціального капіталу громади є особливим видом дозвілєвої діяльності соціальних груп та окремих індивідів; її завдання полягає у подоланні соціального та культурного відчуження з метою усунення особистісної соціальної дезінтеграції, реабілітації критичних станів людини, допомоги в творчій самореалізації. У результаті анімаційного впливу менеджери соціокультурної діяльності забезпечують релаксаційні, оздоровчі, культурні, освітні, творчі потреби та інтереси суб'єктів дозвілєвої діяльності, створюють умови для соціальної активності кожної особи, здатної до перетворення навколишньої дійсності; відбувається оптимізація міжособистісних та міжгрупових відносин, соціально-культурна інтеграція, самосвідомості та самовизначеності особистості в контексті побудови громадянського суспільства (Абрамов, 2010).

Соціокультурне іміджування має на меті створення певного образу, крізь призму якого сучасна людина повсюдно сприймає себе та оточуючих, оцінюючи та вдосконалюючи власні стратегії взаємодії із соціумом чи його окремими представниками в усіх сферах життєдіяльності. Імідж стає найефективнішою формою свідомої чи позасвідомої передачі та сприйняття інформації про найрізноманітніші об'єкти, адже цілеспрямовано формується в масовій свідомості з розрахунком на сприйняття іншими за допомогою самопрезентації, реклами та пропаганди й містить вагомий обсяг емоційно-забарвленої інформації (Бондаренко, 2016).

Соціокультурна технологія «Участь через залучення» важлива для формування соціального капіталу громади своєю системою дій, методів, інструментів та механізмів доручення громадян до визначення і вирішення їхніх проблем та адвокації інтересів у громаді. Ідея залучення полягає в тому, щоб усі громадяни, незалежно від статі, національності, стану здоров'я, тощо мали певні повноваження щодо рішень, які впливають на їхнє життя. Хоча терміни «залучення» та «участь» часто використовуються як взаємозамінні, насправді вони не є тотожними, адже між ними існує важлива відмінність, котра міститься в ролі, яку відіграють громадяни в цих процесах. Якщо при залученні громадянам пропонують активно долучитися до ініціатив, то ініціатива у процесі участі може надходити лише від громадян. Звичайно, залучення та участь громадян мають одну й ту ж саму мету – покращення рівня соціокультурних послуг та розробки більш орієнтованих на реальні проблеми громади заходів (Хрестоматія, 2003).

Висновки. Таким чином, проаналізувавши складники соціального капіталу та технології його формування, можна виділити низку принципів положень, які менеджерам соціокультурної діяльності варто покласти в основу розвитку людського капіталу громади, аби уникнути помилок і здійснювати обрані заходи ефективніше:

– люди здатні змінювати світ; застосувати цей принцип на практиці означає перейти від пасивної форми суспільної поведінки до активної;

– розвиток починається зсередини; процес розвитку громади залежить від окремої особистості, взаємовідносин між людьми, від сім'ї, спільноти або нації;

– відновлення – необхідний складник розвитку; відновлення після невдач і заміна руйнівних думок та поведінки на життєздатні – невід'ємна частина розвитку особистості і громади;

– справедливість – непорушне правило; люди повинні мати рівний доступ до участі в процесі громадського розвитку і отримувати користь від нього;

– немає бачення – немає розвитку; лише бачення власного майбутнього та нового стабільного світу здатне активізувати прихований громадський потенціал;

– комплексність розвитку, коли кожен аспект зростання має вплив на інші виміри людського життя (особистий, соціальний, культурний, політичний, економічний тощо); особисте зростання, зміцнення сімей і розвиток громади мають рухатися гармонійно;

– залучення – рушійна сила розвитку; участь – це особистий внесок, переданий через дію, котра є істотною складовою не лише розвитку громади, але й усієї іншої активності людей;

– стратегія змін, які прагнуть побачити; у процесі розвитку громад найпотужніші стратегії завжди передбачають створення позитивних моделей ролей і живих прикладів рішень, які пропонуються;

– сталий розвиток на морально-етичних засадах; моральні та етичні норми не обмежують свободу, навпаки, вони підказують, де пролягають межі благополуччя;

– сталість як основна особливість розвитку; забезпечити сталість означає дозволити процесам протікати впродовж тривалого часу.

Ці принципи сталого розвитку соціального потенціалу громад мають бути реалізованими в підготовці менеджерів соціокультурної діяльності, що й покладаємо в перспективи дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

- Абрамов, Л. К. (2010). Соціальний капітал – індикатор розвитку громади. В кн. *Центр місцевої активності на базі будинку культури: методологія та технологія розвитку територіальної громади* (с. 45-55). Кіровоград: ІСКМ.
- Азарова, Т. В. (2015). *Соціальний капітал – індикатор розвитку громади*. Взято з <https://www.lac.org.ua/sotsialnyj-kapital-indikator-rozvytku-hromady-2/>
- Бондаренко, І. С. (2016). *Іміджологія у системі гуманітарних знань: культурно-освітні стратегії*. Запоріжжя: Запорізький національний університет.
- Герасимчук, З. В. (2011). *Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика*: монографія. Луцьк: РВВ ЛНТУ.
- Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у галузі сталого розвитку на період до 2030 року»*: схваленої 25 вересня 2015 року, A/RES/70/1). Взято з <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainabledevelopment-goals.html>.
- Колодій, А. (2003). *Сутність громадянського суспільства і механізми його вплив на політику*: доповідь на заключній регіональній конференції проекту «Чемпіони громадянського суспільства». Львів.
- Моніторинг громадської думки населення України: березень 2012 р.* Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка, Центр «соціальний моніторинг». Взято з <http://www.uisr.org.ua/>
- Олуйко, В. М. (Ред.). (2017). *Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади*. Київ: Ваїте.

- Ондрушек, Д. (Упоряд.). (2003). *Хрестоматія для некомерційних організацій*. Братислава.
- Патнем, Р. Д. (2001). *Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії*. Київ: Вид-во С. Павличко «Основи».
- Про охорону культурної спадщини*: Закон України. Взято з <http://zakon.rada.gov.ua>
- Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»*: указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
- Семигіна, Т. (2004). *Робота в громаді: практика і політика*. Київ.
- Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь*. Взято з <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csrUkrainy.pdf>

REFERENCES

- Abramov, L. K. (2010). Sotsialnyi kapital – indyktor rozvytku hromady [Social capital is an indicator of community development]. In *Tsentr mistsevoi aktyvnosti na bazi budynku kultury: metodolohiia ta tekhnolohiia rozvytku terytorialnoi hromady [Center of local activity on the basis of the cultural center: methodology and technology of territorial community development]* (pp. 45-55). Kirovohrad: ISKM [in Ukrainian].
- Azarova, T. V. (2015). *Sotsialnyi kapital – indyktor rozvytku hromady [Social capital is an indicator of community development]*. Retrieved from <https://www.lac.org.ua/sotsialnyj-kapital-indyktor-rozvytku-hromady-2/> [in Ukrainian].
- Bondarenko, I. S. (2016). *Imidzholohiia u systemi humanitarnykh znan: kulturno-osvitni stratehii [Imageology in the system of humanitarian knowledge: cultural and educational strategies]*. Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
- Herasymchuk, Z. V. (2011). *Stymuliuvannia staloho rozvytku rehionu: teoriia, metodolohiia, praktyka [Stimulation of sustainable development of the region: theory, methodology, practice]: monohrafiia*. Lutsk: RVV LNTU [in Ukrainian].
- Hlobalni tsili staloho rozvytku do 2030 roku (vidpovidno do rezoliutsii Heneralnoi Asamblei OON «Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok denni rozvytku u haluzi staloho rozvytku na period do 2030 roku» [Global Sustainable Development Goals by 2030 (in accordance with the UN General Assembly resolution «Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development»): skhvaleni 25 veresnia 2015 roku, A/RES/70/1]*. Retrieved from <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainabledevelopment-goals.html> [in Ukrainian].
- Kolodii, A. (2003). *Sutnist hromadianskoho suspilstva i mekhanizmy yoho vplyv na polityku [The essence of civil society and the mechanisms of its influence on politics]: dopovid na zakliuchnii rehionalnii konferentsii proektu «Chempiony hromadianskoho suspilstva»*. Lviv [in Ukrainian].
- Monitorynh hromadskoi dumky naseleння Ukrainy: berezen 2012 r. [Monitoring of public opinion of the population of Ukraine: March 2012.]*. Ukrainyskyi instytut sotsialnykh doslidzhen im. O. Yaremenka, Tsentr «sotsialnyi monitorynh». Retrieved from <http://www.uisr.org.ua/> [in Ukrainian].
- Oluiko, V. M. (Ed.). (2017). *Instrumenty rozvytku ob'iednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii vlady [Tools for the development of united territorial communities in conditions of decentralization of power]*. Kyiv: Vaite [in Ukrainian].
- Ondrushek, D. (Comp.). (2003). *Khrestomatiiia dlia nekomertsiiynykh orhanizatsii [Textbook for non-profit organizations]*. Bratislava [in Ukrainian].
- Patnem, R. D. (2001). *Tvorennia demokratii: Tradytsii hromadskoi aktyvnosti v suchasniі Italii [Creating Democracy: Traditions of Public Activism in Contemporary Italy]*. Kyiv: Vyd-vo S. Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
- Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny [On the protection of cultural heritage]: Zakon Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
- Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020» [About the Sustainable Development Strategy «Ukraine – 2020»]: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku № 5/2015*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> [in Ukrainian].

Semyhina, T. (2004). *Robota v hromadi: praktyka i polityka [Work in the community: practice and policy]*. Kyiv [in Ukrainian].
Tsili staloho rozvytku: Ukraina [Goals of sustainable development: Ukraine]: natsionalna dopovid. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csrUkrainy.pdf> [in Ukrainian].

MANAGEMENT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIAL CAPITAL OF COMMUNITIES

Liubov Kravchenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Cultural Studies,
Philosophy and Museology;

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University;
editor-in-chief of the journal

«Ukrainian professional education = Українська професійна освіта»;

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University;

Oksana Mykhailenko,

postgraduate;

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Against the background of the growing role of territorial communities in the economic development of Ukraine in the context of decentralization and self-government reform, the article notes that the responsibility of communities for local development requires professionalism and systematic actions of their representatives, in particular, managers of the socio-cultural sphere. Special attention is paid to social capital as an important intangible factor that ensures effective communication between community members. Social capital helps to increase trust and interaction, which, in turn, affects the sustainability of local development and the ability of their self-regulatory bodies to respond to challenges.

The authors emphasize that managers of socio-cultural activities should be aware of the importance of social capital, which is manifested through the activity of citizens, the relationship between them and their responsibility for the state of affairs in the community; the identified technologies for the formation of social capital include social partnership, social animation, image and participation through involvement. In particular, in the context of the protection and preservation of historical and cultural monuments, the author emphasizes the need to develop public-private partnerships to preserve cultural heritage. It is emphasized that a successful partnership can contribute to the sustainable development of the local economy and the formation of civic engagement.

The conclusions to the article emphasize the principles of community development, which, with the assistance of socio-cultural management, should be based on active citizen participation, justice, sustainable development and moral and ethical foundations, and self-government; they offer recommendations for the formation of effective development strategies, emphasizing the importance of a comprehensive approach to the socio-cultural development of territorial communities.

Keywords: *civil society, social partnership, cultural heritage, management of socio-cultural activities, social capital, territorial communities, sustainable development, public-private partnership, social animation, image, participation through engagement.*

Надійшла до редакції 10.04.2024 р.